

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การพัฒนาและประเมินผลกายารูปภาพในชาวไทยภูเขา
เผ่าปกากะญอ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้เขียน นางสาวอัจฉนาถ เมืองเจริญ

ปริญญา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์พรทิพย์ เชื้อมโนชาญ ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์วราภรณ์ ปันฉนวน กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบผลกายารูปภาพสำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอ ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และประเมินการสื่อความหมายของผลกายารูปภาพที่พัฒนาขึ้น การศึกษาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการพัฒนาผลกายารูปภาพ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มในการรวบรวมข้อมูลสำหรับออกแบบและปรับปรุงผลกายารูปภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง ในช่วง เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 จำนวน 44 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จัดสนทนากลุ่มทั้งหมด 4 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับออกแบบผลกายารูปภาพ ทดสอบการสื่อความหมายของผลกายารูปภาพที่พัฒนาขึ้น จำนวน 2 ครั้ง และเพื่อออกแบบการทำเครื่องหมายบนผลกายารูปภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เพื่อนำมาออกแบบผลกายารูปภาพ (2) ขั้นตอนการประเมินผลกายารูปภาพ เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อทดสอบการสื่อความหมายของผลกายา ซึ่งประกอบไปด้วยผลกายาข้อความตัวอักษร และผลกายารูปภาพ อย่างละ 6 แบบ โดยผลกายาจะสื่อความหมายเกี่ยวกับจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง จำนวนครั้งในการรับประทานยาต่อวัน ช่วงเวลาในการรับประทานยา และการรับประทานยาก่อนหรือหลังอาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของ

โรงพยาบาลสบเมย อำเภอสบเมย ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2551 จำนวน 283 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และสถิติ Chi-square

ผลการศึกษาในขั้นตอนการพัฒนาผลลक्षणารูปภาพ ได้ผลลक्षणที่มีรูปภาพ ดังนี้ ตอนเช้า ใช้รูปชายและหญิงไปไร่ ตอนกลางวันเป็นรูปคนทานข้าวในไร่ ตอนเย็นเป็นรูปคนให้อาหารสุกร ตอนกลางคืนเป็นรูปคนนอนหลับ ส่วนการรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหารเป็นรูปคนแสดง กิริยากำลังรับประทานอาหาร และรูปคนกำลังรับประทานยา ในส่วนของการแสดงจำนวนเม็ดยาที่ รับประทานในแต่ละครั้ง ใช้รูปภาพวงกลมแทนจำนวนเม็ดยา แล้วระบายสีคำในเม็ดยาเพื่อแสดง จำนวนเม็ดยาและช่วงเวลาในการรับประทานยา ได้ผลลक्षणที่พัฒนาขึ้นมาทั้งหมด 6 แบบ ที่สื่อ วิธีการใช้ยา เช่น รับประทานครั้งละ ครั้ง เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น รับประทานครั้งละ 2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-เย็น และ รับประทานครั้งละ 1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-กลางวัน-เย็น และก่อนนอน เป็นต้น

ในส่วนของ การประเมินผลลक्षणารูปภาพที่พัฒนาขึ้น เปรียบเทียบกับผลลक्षणข้อความ อักษร พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบความหมายของผลลक्षणารูปภาพได้ถูกต้องสูงกว่าผลลक्षण ข้อความอักษรในทุกแบบ โดยร้อยละของการตอบความหมายของผลลक्षणารูปภาพได้ถูกต้องอยู่ ระหว่าง ร้อยละ 85.5 ถึง 90.6 และการตอบความหมายของผลลक्षणข้อความอักษรได้ถูกต้องอยู่ ระหว่าง ร้อยละ 0.7 ถึง 8.6 โดยภาพรวม พบว่า ในผลลक्षणารูปภาพกลุ่มตัวอย่างสามารถระบุ จำนวนครั้งในการรับประทานยา และจำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้งได้ถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงเวลาที่รับประทานยา และการรับประทานยา ก่อนหรือหลังอาหาร ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า การสื่อความหมายของผลลक्षणได้ถูกต้อง จะลดลงเมื่ออายุ เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษา และกลุ่มที่เรียน ชั้นประถมศึกษา สื่อความหมายของผลลक्षणารูปภาพได้ถูกต้องไม่แตกต่างกัน ส่วนการสื่อ ความหมายของผลลक्षणข้อความอักษร พบว่า กลุ่มที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา สามารถ ให้ความหมายของผลลक्षणข้อความอักษรได้ถูกต้องมากกว่า กลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ผลลक्षणารูปภาพมีประโยชน์ในการส่งเสริมการใช้ ยาอย่างถูกต้อง

Independent Study Title Development and Evaluation of Pharmaceutical Pictograms in the Pga K'nyau, Sop Moei District, Mae Hong Son Province

Author Ms. Autchanaad Muangjarean

Degree Master of Public Health

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof. Porntip Chuamanochan Chairperson

Assoc. Prof. Waraporn Pannavalee Member

ABSTRACT

The objective of this study was to develop and evaluate culturally appropriate pharmaceutical pictograms in the Pga K'nyau, Sop Moei district, Mae Hong Son province. The study is consisted of 2 steps (1) development of pharmaceutical pictograms by qualitative method, using group discussion to collect data for designing and improving the pharmaceutical pictograms. The sample comprised of 44 Pga K'nyau people aged 25 years up who were out patient at Maesariang Hospital, Mae Sariang district, selected by accidental sampling method. The focus group discussions were conducted for 4 times between January to February 2008. Data for designing pharmaceutical pictograms, meaning represented the developed pharmaceutical pictograms, and symbol design on the pharmaceutical pictograms were collected and content analysis was applied. (2) The pharmaceutical pictograms were evaluated by quasi-experimental method using interview questionnaire for testing of represented meaning of the pharmaceutical pictograms. Six different formats of pharmaceutical pictograms corresponding to the six text labels were produced. Each format contained quantity of the medicine taken in each time, number of time per day for taking, period of taking medicine, and taking

medicine before or after meal. Accidental sampling method was applied to obtain 283 Pga K'nyau out patient with 25 years of age and over at Sobmoei Hospital, Sop Moei district. The sample was interviewed between March 1 to March 31, 2008. The data was analyzed by descriptive statistics, i.e., frequency, percentage, and Chi-square.

The result on development of the pharmaceutical pictograms showed that morning was represented as the picture of couple walking to the farm, afternoon was represented as people having lunch in the farm, evening was represented as a man feeding a pig, and night was represented as a sleeping man. Before and after meal depicted by an arrow together with a man having meal and a man taking medicine. A circle represented a tablet and the number of tablets taken was represented by the circles which were black in color. Six formats of label representing the manner of taking medicine were obtained such as taking half a tablet 3 times a day-before breakfast, lunch, dinner; taking 2 tablets 2 times a day-before breakfast and dinner; and taking 1 tablet 4 times a day-before breakfast, lunch, dinner and at bedtime; etc.

Evaluation of the developed pharmaceutical pictograms by comparison with the text labels indicated that the sample could correctly interpret the pharmaceutical pictograms with higher percentage than the text labels in all formats. It ranged from 85.5 to 90.6 percents for pharmaceutical pictograms whereas 0.7 to 8.6 percents was found for the text labels. The number of time of taking medicine and the number of tablet required to take at each time were answered most correctly, followed by the period of taking and taking medicine before and after meal respectively.

Young people was found to be able to interpret the meaning of the labels more correctly than the elders. Correctly interpretation of the pharmaceutical pictograms of those with no education and with primary education level was shown no different. The sample with primary education level could interpret the text labels more correctly than ones with no education.

The sample suggested the pharmaceutical pictograms were helpful in correct medicine taking.